

CATÀLEG DELS MANUSCRITS de la Biblioteca
de Catalunya, fet de JAUME MASSÓ TORRENTS i de JORDI RUBIÓ i
BALAGUER.

1

CRÒNICA D'EN BERNAT DESCLOT

Lletra de les darreries del xiv.^e segle o de la primera del xv.^e, escrit sobre 7 + cxvj folis de paper de 312 X 214 mm. La taula tenia vuit folis sens marcar, mancant-hi el primer; el text no acaba, restant enlaire part del capítol CXXX de les edicions; entremig manquen xlv-xlvj, lxxvij-lxxviii, cv-cvij i cxliij. Títols i cap-lletrates vermelles; notes marginals. — Reuigit modernament amb pell de llevant vermella; al llom *Bernat Desclot*.

Comença el text en vermelló:

(fol. 1) *En nom de nostro senyor Deus qui feu lo sel e la terra e la mar e tot quant es e de la verga molt humil madona sancta Maria mare del seu beneyt car fill nostre senyor Jhesu Christ.*

(En el negre amb A cap-lletra:) Assi comensa lo libre quen bernat descLOT dicta e scriui...

(Acaba fol. cxvi v.^o, amb els mots:) ...tro que aguessem pressa Tudella per grat o per forsa e que haguessem presses aquexes gents e mortes. Mas

* Comencem aquest Catàleg donant a cada manuscrit el mateix número d'ordre que porta en el Registre d'entrada i que respón també a la seva situació; en conseqüència la xifra de guarisme que encapçalava cada descripció és la propia cota o signatura de cada manuscrit, i senyala al mateix temps la data d'adquisició desprenent-se així del conjunt la orsizença i l'importancia d'aquest departament de la BIBLIOTECA DE CATALUNYA, i constituint-ne el seu desenrotllament històric.

En les descripcions hem usat el sistema més generalment seguit inclinant-nos envers la concisió sempre però que la precisió de cada unitat resti ben establerta. En benefici de la claredat hem generalitzat l'ús de la lletra cursiva pels títols i epígrafs, encara que no estiguin en vermelló en el text, perquè quan són de color ja ho fem constar.

Aquest manuscrit havent estat a Barcelona en possessió del Sr. Ramón Soriano, va esser anys més tard adquirit a París per l'Institut d'Estudis Catalans en 20 de setembre de 1907.

Sense comptar-hi aquest se coneixen altres 15 manuscrits de la crònica d'en Desclot, que va publicar-se per J. B. Buchon a París en 1840 i a Orleans en 1875 i per en Coroleu en 1885. En Quadrado va publicar-ne alguns fragments en 1850. N'existeix una traducció castellana d'en Rafel Cervera impresa a Barcelona en 1616, compendiada i publicada a Madrid en 1793. N'hi ha una d'italiana feta i publicada per Filippo Moisè a Florença en 1844. — Vegi's J. Massó Torrents, *Historiografia de Catalunya en català*, Nova York-París, 1906 (*Revue hispanique*, v. XV), p. 46, i *Exposició d'un pla de publicació de les Cròniques catalanes*, Institut d'Estudis Catalans, 1912, p. 15 D; Jordi Rubió i Balaguer, *Algunes interpolacions en els mss. de la Crònica d'en Desclot*, *Estudis Universitaris Catalans*, 1912, pp. 1-12.

2

RECORD HISTORIAL D'EN GABRIEL TURELL

Escrit, probablement per mà de l'autor, en el darrer terç del xv.^a segle, essent datada l'obra en 1476, sobre 104 folis marcats modernament en llapig els 94-103 recto, de paper i de 200 X 145 mm. — Relligat en pergami flexible amb gafets i enganxat a unes cobertes en mitja pasta que duen al lloc *Turell | Cronica | del siglo XV*. Set folis de guardes al començament i set a la fi.

1 (foli 1, títol:) *Obra feta per en [Gabr]iel turell dela Ciutat | de Barcelona en lany de la natiuitat de | nostre Senyor deu Jesu christ Mil Quatre | cents Setanta e sis. La qual es appellada | Recori.*

(Acaba f. 93 v.º) E com la present obra no sia ab aquell compliment que de tals actes reçar seria necessari per causa de mon pocentendre : Remet la correcció e millor dir als Legidors. Car lo Saber ames no ha abastat per que es degut restar scusable. | .Finis.

2 (f. 103 v.º, a dues columnes) *Cobles de la panadera.*

Lo menys cap dela moneda

Són 17 cobles de 8 versos acabant cadescuna amb la represa *La panadera*. Acaba al foli 104^a.

que fareu Ciutada sençera

La pan. | Finis.

Aquest manuscrit va adquirir-se a París en setembre de 1907 provinent de Barcelona, on, seguint-lo, s'havia publicat en 1894. Vegi's *Historiografia*, p. 112 i *Exposició d'un pla*, 4 m A.

CANÇONER DE VIDES DE SANTS

Escrit a les darreries del xv.^a segle sobre 91 fells de paper marcats modernament amb llapig, de 194 × 130 mm. Correccions. Al foli 1, sota'l títol del primer goig, hi a escrit l'ex-libris *De la Libreria Mayanciana*. — Relligat en vedell groguenc per en Pere Salvà amb la seva marca al pla que'l desortu en el seu *Catálogo* n.º 541; al lloc el mateix títol donat per en Salvà, *Cobles | a diversos | Sants*.

- 1 (foli 1) *Cobles fetes en laor de senta Maria egipciaqua.*
Reuerent egipciaqua
Una cobla de 4 versos, 11 de 8, tornada de 4 i oració de 12.
- 2 (f. 4) *Cobles fetes en laor de la gloriosa verge maria intitulada de montserrat.*
Puix que mare tan honrada
Una cobla de 4 versos, 15 de 8, tornada de 4 i oració de 12.
- 3 (f. 8 v.º) *Cobles fetes en laor del confessor e bisbe Sent Marti. Jhs. Xps.*
Puix sou sacerdot y bisbe tan digne
11 cobles de 10 versos, oració de 10 i tornada de 5.
- 4 (f. 13) *Cobles fetes en laor del glorios sent Johan euangeliste.*
Sent johan euangeliste
Una cobla de 4 versos, 16 de 8, tornada de 4 i oració de 12.
- 5 (f. 17) *Cobles fetes en laor del beneyt sent Gil.*
Puix de tanta reuerencia
Una cobla de 4 versos, 19 cobles de 8, tornada de 4 i oració de 12.
- 6 (f. 22) *Cobles fetes en laor del glorios apostol sent Jaume.*
Apostol molt sant de gran sapiencia
12 cobles de 8 versos i oració de 12.
- 7 (f. 25 v.º) *Cobles fetes en laor del glorios Sent agosti.*
Ornat sou de virtuts tantes
Una cobla de 4 versos, 15 de 8, tornada de 4 i oració de 12.
- 8 (f. 29 v.º) *La salue regina ordenada en cobles.*
Puix per vos verge maria
11 cobles de 4 versos, i tornada també de 4.
- 9 (f. 31) *Cobles fetes en laor del glorios sent berthomeu.*
Antorcha de fe apostol benigne
11 cobles de 10 versos i oració de 12.

- 10 (f. 35) *Cobles fetes en laor del glorios sent thomas apostol.*
 Puix vostra virtut lo mon tot esmalta
 11 cobles de 10 versos i oració de 12.
- 11 (f. 39) *Cobles fetes en laor del glorios apostol sent Andreu.*
 Puix vostra virtut a tots nos conuida
 11 cobles de 10 versos i oració de 12.
- 12 (f. 43) *Cobles fetes en laor del glorios protomartir sent Esteue.*
 O ver prothomartir de molta constancia
 12 cobles de 10 versos i oració de 12.
- 13 (f. 47) *Cobles fetes en laor del glorios martir sent ypolit.*
 Puix veig sou dotat de gracia tanta
 Una cobla de 4 versos, 11 cobles de 8 i oració de 12.
- 14 (f. 50) *Cobles fetes en laor del glorios sent vicent martir.*
 Martir molt sant fortissim y admirable
 15 cobles de 8 versos i oració de 12.
- 15 (f. 54) *Cobles fetes en laor del glorios sent ffrances.*
 Puix entrels sants sou vos de valor tanta
 14 cobles de 8 versos i oració de 12.
- 16 (f. 58) *Cobles fetes en laor del glorios confessor sent domingo.*
 Puix sou sant tan venerable
 Una cobla de 4 versos, 18 de 8, tornada de 4 i oració de 12.
- 17 (f. 63) *Cobles fetes en laor del glorios sent breç.*
 De tantes virtuts portau vestidura
 Una cobla de 4 versos, 12 de 8 i oració de 12.
- 18 (f. 66) *Cobles fetes en laor del glorios arquebisbe sent thomas de canturberi.*
 O sant excellent thomas canturberi
 Una cobla de 4 versos, 12 de 8 i oració de 12.
- 19 (f. 69) *Cobles fetes en laor dels gloriosos apostols sent jelig e sent jacme.*
 Apostols insignes de gran reuerencia
 11 cobles de 8 versos i oració de 12.
- 20 (f. 72) *Cobles fetes en laor del glorios sent march euangeliste.*
 Puix vostra valor tan gran es y tanta
 12 cobles de 8 i oració de 12.
- 21 (f. 75) *Cobles fetes en laor dels gloriosos Sent Simo y sent judes apostols les quals son estades ja fetes en laor de sent jelix y sent jacme.*
 Apostols beneyts Simo y sent judes
 11 cobles de 8 versos i oració de 12.

- 22 (f. 78) *Cobles jels en laor del glorios sent iuch euangeliste.*
 Puix sou lum dela fa nostra
 Una cobla de 4 versos, 12 de 8, tornada de 4 i oració de 12.
- 23 (f. 81) *Cobles jels en laor dela beneyta senta marta.*
 Puix seruls ab amor tanta
 Una cobla de 4 versos, 17 de 8, tornada de 4 i oració de 12.
- 24 (f. 85) *Cobles jels en laor del glorios sen thomas de agui.*
 Puix tant clarament se mostra
 Una cobla de 4 versos, 18 de 8, tornada de 4 i oració de 12.
- 25 (f. 89) *Cobles jels en laor del glorios bishe sent basili.*
 Loar vull la vida de vos sent basili
 Una cobla de 4 versos, 13 de 8 i oració de 12.

A la biblioteca d'en Mayans i Siscar hi havia, a més del present llibre que va anar a mans d'en Salvà, un segon volum relligat en pergami duent al lloc el retol fet a mà *Poesias Valencia T. II*, del mateix autor i escriptura, que dona lloc a pensar que'l nostre dufa el mateix retol i *T. I*, abans de donar-li en Salvà la seva típica relligadura. Tots dos han estat esplèndidament publicats per la Societat Catalana de Bibliòfils en 1912; el present per cura d'en R. Foulché-Delbosc, i el que no va moure's de Valencia per en J. Massó Torrents sota'l títol *Cançoner sagrat de vides de Sants*. — Aquest manuscrit, al desfer-se la biblioteca Salvà, va esser adquirit pel llibreter Quaritch, de Londres, i, després de passar a diversos posseïdors, va esser comprat a Paris, ingressant en la BIBLIOTECA DE CATALUNYA en setembre de 1907.

4

CRÒNICA D'EN RAMON MUNTANER

Acabat d'escriure en l'any 1353 sobre 265 fols de paper de 284 X 212 mm. Es tot a dues columnes amb cap-letretes vermelles i blaves alternades i títols vermelles; 72 espais de mitja plana destinats a il·lustracions que no varen executar-se. El manuscrit havia contingut la crònica d'en Desclot abans de la d'en Muntaner, tot amb foliació correlativa; ara va del foli cccvij al dlixij que és el darrer. Emprèn en Muntaner a mitjàn capítol CXLVI de les edicions. — Relligadura típica dels llibres que llegà a Poblet Don Pedro de Aragón: pell roja amb les armes i el nom als plans, tall daurat, i el lloc *Historia | de los rey | es de Ara | gon*. En la primera guarda notes a propòsit del llibre i la cota que tenia a Poblet.

(Fol. cccvij, primer) vallas En terra mas ell tot tot sol e que ale galea no levas en nuyll hom acostar...

(f. dlixij recto^b, darrer) ... ab salut an son Regna E que governt ab drete ab sayoria e ab pau e ab concordia ab tota crastiantat Amen.

Aquest llibre feu an muntaner e an clot E aye del llibre den clot antro ala mort del bon Rey an p. darago lo qual conques lo Regna de cìcilia e molts daltres bons fets que açi hoyrats E laltre quis saguex es sagons an muntaner an que parla de molts altres bons fets que an fet los altres Reys qui primes uengueren e puys apres la mort del Rey an p. darago.

Aquest llibre se acaba an layn que hom comta dela nauitat de nostro senyor uer deus del ayn de McccLij disapte a xx del mes de iuyol.

Varen utilitzar aquest mateix ms. quan se trobava en una llibreria particular els Srs. Sanpere i Miquel, *Revista de Ciències històriques*, t. II (1880), p. 78; i Millà i Fontanals, *Revue des langues romanes*, t. XIX (1881), pp. 5-12.

De la crònica d'en Muntaner se n'han publicat les edicions següents : Valencia, Mey, 1558; Barcelona, Cortey, 1562; Stuttgart, Lanz, 1844; Barcelona, Bofarull, 1860; i Barcelona, Coroleu, 1886. Les traduccions són aquestes : al castellà : Manuscrit de Miquel Monterde (Escorial, J-iii-25) 1593?; Bofarull, Barcelona 1860; al francès : Buchon, Paris, 1827, 2.ª ed. 1840, 3.ª ed. Orleans, 1875; a l'alemany : Lanz, Leipzig, 1842; a l'italià : Moisé, Firenze, 1844.

Per detalls vegl's J. Massó Torrents, *Historiografia*, pp. 51-62; i *Exposició d'un pla*, 3 c D.

Adquirit per l'Institut d'Estudis Catalans en 11 d'abril de 1908.

5

TRACTATUS SEPTIFORMIS DE MORALITATIBUS RERUM

Lletra d'últims del XIII.^a segle; paper, VII + 197 ff. (169 × 133 mms.) Els 7 ff. primers, sens marcar, contenen el pròleg i les taules. La foliació del text s'interromp al f. 190. El f. 16 és repetit en la numeració. El primer és blanc al dors. Títols vermells. Relligat modernament com el n.º 4. Al lloc *De electione sententiarum*. Al fol. davanter de guarda, de lletra moderna : *Tractatus septiformis de moralitatibus rerum*. Més avall unes signatures de col·locació, i amb lletra del segle XVIII.^a, però tatxat : *De Proprietatibus rerum*.

Al fol. 1, unes recepcions que ocupen mitja plana. Els primers mots no's llegeixen. Després segueix:

... probare contra guttam et dolorem...

Més avall, en lletra del segle XV.^a, el nom d'un posseïdor : *Ja boccamaja*.

Comença el pròleg en vermelló:

I (fol. I v.º) *Incipit tractatus septiformis de moralitatibus rerum silice Corporum celestium. Elementorum. Animalum. Avium. piscium. arborum sine plantarum] et herbarum et lapidum preciosorum.*

(En negre:) *Quoniam sicut scribitur Sapientie 13 vani sunt omnes homines in quibus non subest scientia [Dei et de] hiis que videntur bona non potuerunt eum intelligere qui est oportet volentem...*

(Acaba el pròleg a mitja plana:) ...principium. Explicit prologus.

(f. II, a dues columnes:) Incipit tabula generalis de septem in universo.

(f. V^b) Explicit tabula.

(f. V v.^o, vermell:) Incipit tabula per distinctiones. (Acaba al f. VII v.^o)

(f. I, comença en negre:) Celum enpyreum locus et regio angelorum et beatorum...

(f. 17 v.º) Incipit tractatus de elementis et primo de igne.

(f. 36 v.º) Explicit tractatus de elementis. **q** Incipit tractatus de avibus et earum moralitatibus.

(f. 45 v.º) Incipit tractatus de piscibus et eorum moralitatibus.

(f. 67 v.º) Incipit tractatus de animalibus et eorum moralitatibus.

(f. 97) Incipit tractatus de arboribus et eorum moralitatibus.

(f. 127 v.º) Incipit tractatus de mineralibus et lapidibus pretiosis et eorum moralitatibus.

(Acaba al f. 143 v.º;) per infinita secula seculorum amen. amen. amen.

Explicit liber sive tractatus septiformis de moralitatibus rerum, scilicet corporum celestium. Elementorum. Animalium. Avium. Piscium. arborum sive plantarum et herbarum et lapidum pretiosorum.

Al fol. 144 comença a dues columnes una taula de les pedres precioses:

Sciendum est quod hii sunt lapides pretiosi...

acaba a la segona col. :

Si cui autem sano viro, Astrologo, phisico, philosopho, theologo vel quacumque facultate perito in opere prefato aliud fuerit visum adendum, minuendum aut etiam corrigendum, vel declarandum, obsecro ego pauperculus compiler operis ut adat, minuat, corrigit et declaret, sine preindicio quod hic scripxi, ad saniorum virorum emendationem et correccionem votivam.

f. 144 v.º, blanc. Amb tot i haver sigut gratada modernament, se pot endevinar escrita dues vegades l'invocació:

Ave Maria gratia plena Dominus tecum...

2 (f. 145) *De ventis.*

Ventus secundum Beda nihil aliud est nisi aer motus...

Segueixen unes notes tretes del llibre *De naturis rerum*, del venerable Beda, que és citat continuament. Acaben al f. 148 amb la rúbrica *De luna*.

Al f. 148 v.º, unes taules alfabètiques generals de materles, que terminen al f. 197 v.º amb la rúbrica : Trahit nos xpe ad se.

Aquest tractat *de moralitatibus rerum*, el considera anònim LITTLE, *Initia operum latinorum quae seculis XIII, XIV, XV attribuuntur*. Manchester, 1904.

Adquisició de l'Institut per a la BIBLIOTECA en abril de 1908.

CRÒNIQUES DE MESTRE RODERIC DE TOLÈDOL
PETRARCA, LETRA DE REIALS COSTUMES

Escrit a l'últim terç del xv.^a segle sobre lxxi folis de paper marcats actualment amb llapiç, de 187 X 133 mm. Títols, la majoria dels quals no s'escrigueren, i cap-lletretes en vermelló.

1 (f. 1) *Aquesta obra es stada trata deles cronicas del Mestre Rodrigo Archabisbe de Toledo en les quals es breument atrobat lo estament de Spanya del començament del mon tro al die present e quals princeps la han posseida.*

Com entre les altres partides e prouincies del mon sia Spanya en Nobleysda de moltes Riqueses...

(f. xlix, acaba:) ... E lo demont dit Infant Enrich hac per muller la Infanta dona Caterina filla del Rey don Anrich de Castilla e germana dela Reyna Dona Maria Reyna Darago.

Se tracta d'una nova versió d'algun compendi i extracte dels sis primers llibres de *De rebus Hispania*, de l'arquebisbe de Tolèdol, Roderic Ximenes de Rada, continuat per un anònim autor fins al rei Alfons IV de Barcelona (V d'Aragó). Vegi's *Historiografia*, p. 110.

2 (f. XLIX v.^o) *Letra de Reyals custumes tremesa per misser /francesch petrarcha a mossen nicholau adzerol Seneschal del Regna de Napolls per lo Rey jill del Princep de Tarranto e marit Segon dela Reyna Joana. Apres quell dit Rey e Reyna perseguits per sos Varons hagueren a dereclir Napolls he fugir en prohençe. E puy Victoriosament tornaren en Napolls e cobraren son regna lo qual en lo cas que jeu ia dita letra Possehien en paciffica pau apres lagueren recobrat.*

En alguns folis la tinta corrou el paper i en el darrer, que és el lxxi, s'han suplert amb lletra moderna les ratlles que semblaven perdudes en el text. — Publicat per Ernest Moliné i Brasés, *La «Letra de Reyals Costums» del Petrarca*, en l'*Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans*, I, 1907, pp. 345-351; vegi's també *Adició del mateix Sr. Moliné en l'Anuari de 1908*, p. 619.

Adquisició de l'Institut d'Estudis Catalans per a la BIBLIOTECA DE CATALUNYA en abril de 1908.

(Seguirà.)